

נא לשמור על קדושת העלון
אין לקרוא בשעת התפילה.
מומלץ לקרוא בשולחן שבת!

או צרות הפרשה

פרשת "פנחס"

"פנחס בן אלעזר בן אהרון הכהן השיב את חמתי מעל בני ישראל בקנאו את קינאתי בתוכם ולא כליתי את בני ישראל בקנאתי" [כה, יא].

באר רש"י: "לפי שהיו השבטים מבזים אותו, הראיתם בן פוטי זה, שפיטם אבי אימו [יתרו] עגלים לעבודה זרה, והרג נשיא שבט מישראל, לפיכך בא הכתוב ויחסו אחר אהרון".

באופן יחסי היה פנחס צעיר לימים, אך מכל עם ישראל דווקא הוא היה האיש אשר קם והכה את זמרי בן סלוא. האמת היא, שפנחס נטל רשות ממש בטרם מעשה, כפי שאמרו חז"ל: "וירא פנחס בן אלעזר, מה ראה? אמר רב, ראה מעשה ונזכר בהלכה. אמר למשה רבנו: 'לא כך למדתני בדתך מהר סיני, הבעל נוכרית קנאין פוגעין בו!' אמר לו משה רבנו: 'קרינא דאיגרתא איהו ליהוי פרונקא"', כלומר קורא האיגרת הוא הראשון לבצעה. ובזאת נתן משה רבנו לפנחס את הרשות להרוג את זמרי בן סלוא.

פנחס היה נכדו של יתרו, כפי שאמר הכתוב: "ואלעזר בן אהרון לקח לו מבנות פוטיאל לו לאישה ותלד לו את פנחס", ואם כן עולה כי אלעזר ומשה רבנו היו גיסים, ושניהם היו חתניו של יתרו, אשר שימש ככהן לעבודה זרה והיו לו שבעה שמות, שאחד מהם הוא 'פוטיאל', לפי שפטם עגלים להקריבם לעבודה זרה. אמרו חז"ל: "יתרו שהיה יודע, שחזר על כל בתי עבודת כוכבים שבעולם, ולא מצא בהם ממש, ואחר כך בא ונתגייר, לזה נאה לומר: 'עתה ידעתי כי גדול ה' מכל האלוהים'".

והנה בא פנחס, נכדו של יתרו אשר לא הניח עבודה זרה בעולם שלא עבדה, והורג נשיא שבט מישראל. בעקבות זאת, באו רשעי ישראל וטענו כי פנחס ירש מסבו יתרו את מידת האכזריות, והיא אשר הובילה אותו להריגת זמרי בן סלוא. זאת למרות שבמעשה קנאות זה, הציל פנחס את עם ישראל ממגפה ומכיליון.

היות ורבנו אחר מעשי פנחס, בא הכתוב ויחסו אחר אלעזר בן אהרון הכהן אשר היה "אוהב שלום ורודף שלום, אוהב את הבריות ומקרבן לתורה", להכריז לעין כל ולפרסם כי מעשהו של פנחס לא נבע ממידת האכזריות כי אם ממידת הרחמים וההטבה, וכדי להציל את עם ישראל מכליה.

הזוהר הקדוש אומר, כי אין דבר בעולם שאדם יכול לעשות בכוחות עצמו מבלי סיעתא דשמיא. בכל דבר ועניין שאדם עושה או פועל – כגון נשיאת אישה, קניית בית או השגת פרנסה – הוא נזקק לחסד ממרומים. ובפרט בכל דבר שבקדושה, כגון בניית בית כנסת, רכישת תפילין מהודרות וכן על זו הדרך, נזקק האדם לעזר משמים. ולולי זאת, חרף מאמציו ותחבולותיו, לא יעלה בידו להשיג מאומה!

הסיעתא דשמיא הנישלחת ממרומים, ניתנת לאדם על ידי שנשמות טהורות מהעולם העליון ניטעות בקרבו, ומסייעות בידו להשיג את צרכיו ולקיים את מצוות ה'.

רבי נפתלי הרץ, תלמידו של האר"י ז"ל, מביא כמה מעשיות כגון אלו בספרו "עמק המלך". בין הדברים הוא מגולל מעשה ברבי שמואל די אוזידא, בעל ה"מדרש שמואל", שבהיותו בן שש עשרה שנה הגיע לבית מדרשו של רבנו האר"י, אשר כיבדו בכבוד רב, וקם לפניו מלוא קומתו.

תלמידי האר"י, שראו את רבם הגדול חולק כבוד רב לבחור צעיר לימים, תמהו על הדבר עד מאוד. לאחר התפילה הם פנו לאר"י ושאלוהו לפשר הנהגתו המופלאה.

"דעו לכם כי בחור זה עשה היום מעשה גדול מאוד!" נענה האר"י, "אך לא מפניו קמתי כי אם לכבוד האמורא הקדוש, רבי פנחס בן יאיר, אשר התלווה אליו בכל אשר פנה!"

בני החבורה, שפליאתם הלכה וגברה, מהרו לפנות אל רבי שמואל די אוזידא ושאלוהו מה עשה וכיצד פעל שבגין כך זכה לכבוד זה.

"לא עשיתי מאומה!" התחמק רבי שמואל, "אינני יודע בשל מה קם הרב לקראתי!"

לאחר שהתלמידים חזרו והפצירו בו בלי הרף, סיפר רבי שמואל כי בטרם עלות השחר, עשה את דרכו לבית הכנסת, כשלתע הגיעו לאוזניו צעקות רמות. רבי שמואל הלך בעקבות הקול עד שהגיע לבית ממנו בקעו הזעקות. התברר כי גנב חדר לאחר הבתים, ונטל את מעילו של בעל הבית. רבי שמואל, שנוכח בצערו של האיש, פשט את מעילו ומסרו לידיו בלא אומר ודברים. לאחר מכן שב לביתו ולבש את מעיל השבת. "אלו היו פני הדברים", סיים רבי שמואל לתאר את קורותיו, "והנה רואים אתם את מעיל השבת העטוי לגופי!"

פנחס בן אלעזר נקט בצעד היסטורי ותקדימי, שלא היה לו אח ורע עד אותה עת. בלב הסערה, בעוד המגפה מכלה את ישראל ומפילה בהם חללים, כאשר משה ואהרון בוכים וקוראים קריאת שמע, הוא עשה מעשה קנאות והציל את כלל ישראל מחורבן. אולם גם פנחס בן אלעזר לא היה מסוגל לעשות את המהלך הפלאי הזה לולי קיבל עזר וסייעתא ממרומים.

וכן הובא בזוהר כי בשעה שפנחס בא להכות את זמרי בן סלוא, נכנסו בקרבו נשמות דודיו נדב ואביהוא, והן שסייעו בידו להגשים את כוונתו. ועל כן בא הכתוב ויחסו אחר אהרון ואמר: "פנחס בן אלעזר בן אהרון הכהן", לרמוז כי באותה שעה היה פנחס שקול כנגד שני בני אהרון הכהן!

מזאת נלמד ונבין כי בכל עת שאדם מבקש לעשות את רצון ה', ניתנת לו סייעתא דשמיא עצומה ממרום, ונשמות הצדיקים יורדות ממעל ומסייעות לו בכל אשר יפנה! לעיתים אדם עוסק בלימוד התורה, ומתקשה בהבנת הסוגיא שלפניו. והנה לפתע פתאום נפתחים שערי שיכלו ולבו, ובאור חדש ומאיר מתגלה לנגד עיניו. מציאות זאת מתרחשת על ידי נשמת צדיק, הבאה משורש נשמת הלומד, אשר יורדת לעולם התחתון ומסייעת בידיו להבין את דברי התורה הקדושה. מן הנמנע שאדם לא יצליח לעשות מצווה כלשהי אם לא שסייעו בידיו מלמעלה. ולכן אנו אומרים לפני כל עשיית מצווה, תפילה או לימוד תורה: "ויהי נועם ה' אלוקינו עלינו ומעשה ידינו כוננה עלינו ומעשה ידינו כוננהו". כלומר שתשרה השכינה עלינו ונראה ברכה במעשה ידינו. כתב רש"י בספר הפרדס, כי זו הסיבה לכך שאנו אומרים תפילה זו במוצאי שבת לאחר תפילת העמידה, שהלא עומדים אנו לקראת ששת ימי המעשה, ולפיכך בקשתנו ותפילתנו שישירו השכינה והברכה במעשי ידינו. ועל פי הסוד, תפילה זו ממתיקה את הדינים וממשיכה את אור תפילות השבת על תפילות החול, ויש בה מעלה גדולה עד מאוד! (דורש ציון).

"פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן" [כה, יא]. פנחס הוא אליהו – מלאך הברית.

בספרים הקדושים מובא מנהג קדום, שהיה נהוג בעדות המזרח במשך מאות שנים וכמעט נשתכח: כשנולד בן זכר, מניחים בבית שנמצאת בו היולדת כיסא לכבוד אליהו הנביא, כי הוא מגיע לבית היולדת כבר שלושה ימים קודם הברית. גם אם אין לאדם כיסא הנקרא "כיסא של אליהו", יקח את הכיסא היפה ביותר שיש לו בביתו, יעטוף אותו במפה נאה, ויניח עליו ספר תנ"ך. יש שהיו פותחים את הספר בפרשת פנחס, שם לומדים על פנחס שהוא אליהו. אמנם, מאחר שאסור להשאיר חומש פתוח, פותחים את החומש בפרשת פנחס ומכסים אותו במפה. בזכות זה אליהו הנביא ישמור על הילד, ויהיה שומר בריתו (דורש ציון).

"בקנאו את קינאתי בתוכם" [כה, יא].

בכל שבוע הנו קוראים את פרשת השבוע, כדי שנתעורר, נלמד ונסיק מסקנות לחיינו מתוך מה שנאמר בתורה הקדושה. מהכתוב: "בקנאו את קינאתי בתוכם", לומד ה"אור החיים" הקדוש על שלוש הנהגות טובות שהיו לו לפנחס, הנהגות שראוי לכל אדם ללמוד אותן וליישם אותן בפועל: הראשונה שבהן היא – מסירות הנפש שהייתה לו. אדם לא יכול לקיים מצוות רק כש"בא לו", או רק כשנוח לו. אם קל לו לקום בבוקר לתפילה – מה טוב, ואם לא – לא נורא... אם מסתדר לו להתפנות מעיסוקיו ולהשתתף בשיעור תורה – מצוין, ואם לא – לא נורא, יהיה בפעם אחרת...

זה לא עובד בצורה כזאת. צריך מסירות נפש לקיום התורה והמצוות! יהיה מה שיהיה, בכל עת, בכל מצב, לאזור עוז ותעצומות לקיים תורה ומצוות. את הנקודה הזאת למדנו מתוך מה שהתורה כתבה "בקנאו", בלשון יחיד, לאמור: פנחס אזר עוז, בעצמו, לבדו, לקנא את קנאת ה'.

ההנהגה השנייה שלמדנו מפנחס היא, לעשות את מעשינו לשם שמים. לפעמים אדם רואה מישהו מדבר בבית הכנסת, באמצע התפילה. הוא ניגש להעיר לו, אבל הסיבה להערה היא משום שיש לו איתו איזשהו חשבון... או שהוא רוצה להראות לכולם עד כמה הוא צדיק ועד כמה מפריעה לו שיחת חולין באמצע התפילה... תוכחה שכזאת אינה לשם שמים! את הנקודה הזאת למדנו מתוך מה שהתורה כתבה "את קנאתי". פנחס קנא אך ורק מתוך כבוד להשם יתברך, ולא מתוך כל כוונה אחרת. בהקשר לכך סיפר ה"בן איש חי" זצ"ל, מעשה שארע בבגדד: יהודי עני, מטופל בילדים, והיה יושב ולומד בבית המדרש. בשעת לילה, כשסיים ללמוד ויצא מבית המדרש, שמע קולות המולה. מה קרה? קבוצה גדולה של יהודים יושבים ומשחקים קלפים... הדבר בער בעצמותיו. הוא ניגש אליהם והחל להוכיחם: "אינכם מתביישים? כיצד מעיזים אתם לבוז זמן יקר על שטויות והבלים? מדוע אינכם מנצלים את הזמן ללמוד דף גמרא שילוה אתכם לנצח נצחים?"

דבריו, היוצאים מן הלב, נכנסו לליבם. האיש צודק! והחלו מיד, לבקש את סליחתו... חטאנו, עוינו פשענו... "לא ממני אתם צריכים לבקש סליחה", אמר. "תבקשו סליחה מהשי"ת. גרמתם צער גדול לשכינה הקדושה. קשה לה לראות בני אדם המכלים את זמנם לריק".

כיוון שכך, לקחו את כל הכסף שאיתו שיחקו ונתנו לאיש. אמרו לו: "אנחנו מכירים את עניוּתך הגדולה. הא לך את הכסף במתנה, ויהא הכסף הזה כפרה לפני השי"ת על מה שהכעסנו אותך".

בתחילה הוא סירב לקחת, אולם משהפצירו בו שוב ושוב, וביקשו ממנו שתמורתו יתפלל עליהם שהקב"ה יקבל את תשובתם באהבה וברצון – נאות לקחתו.

הם אמנם חזרו בתשובה, אך זו לא החזיקה זמן רב מדי... הם היו "מכורים" למשחק, כדרכם של כל משחקי הקובייה, המתמכרים למשחקי המזל, וכעבור תקופה שבו לסורם, ושבו לשחק כבראשונה.

והנה חודש ניסן ממשמש ובא. חג הפסח קרב ועימו הוצאות מרובות. היהודי העני חשב לעצמו: מהיכן אשיג את הכסף הנחוץ לי להוצאות החג? ולפתע הגה רעיון: היות והם חזרו לשחק, אלך שוב להוכיח אותם, אחזיר אותם בעזרת ה' בתשובה, והם יתנו לי שוב את כספם..."

אמר ועשה. משרק החל בדברי תוכחתו, נטלו הללו מקלות בידיהם, והחלו להכות בו עד זוב דם...

כשהוא מוכה וחבול החל מדדה לביתו, ובמשך שבועיים לא יכול היה לזוז מהמיטה...

כשסוף סוף הצליח לקום, והוא צולע על ירכו, ניגש לרבי יוסף חיים ושאל אותו: "מה נשתנה בין הפעם הראשונה לבין הפעם השנייה? מדוע בפעם הראשונה כשהוכחתי אותם, הם נתנו לי כסף, ואילו בפעם השנייה, כשהוכחתי אותם באותה תוכחה הם נתנו לי מכות?"

נענה ואמר לו: "בפעם הראשונה הוכחת אותם לשם שמים. צער השכינה הוא זה שבער בעצמותיך. בפעם השנייה הוכחת אותם לשם כסף. רק דברים היוצאים מתוך הלב באמת – נכנסים אל הלב".

הדבר השלישי שלומדים מפנחס הוא – קידוש השם ברבים. אדם יכול לעשות מעשה לשם שמים אך לעשות אותו בצנעה, בסתר, מבלי שאף אחד ידע ממנו. אולם מי שעושה את המעשה בגלוי, בפומבי, ברבים – יש בכך גם קידוש השם. את הנקודה הזאת למדנו מתוך מה שהתורה כתבה שפנחס עשה את מעשהו "בתוכם", בתוך קהל ועדה.

החשיבות הגדולה שיש בקידוש שם שמים ברבים היא, משום שלדאבונו נעשות הרבה עברות בפרהסיא, ואין פוצה פה. עוברים עליהן לסדר היום. לכן כתשובת המשקל, יש צורך שגם את המצוות נקיים בפרהסיא, לעין כל (דורש ציון).

זכות הלימוד בעלון זה תהיה לעילוי נשמות: ר' נוריאל חזני בן מרים ויעקב ז"ל, לע"נ מרת מונירה חזני בת כורשיד ז"ל, לע"נ מרת פארי בת מונירה ז"ל, לע"נ ר' עניזולה בן שרה ז"ל, לע"נ מרת מנסורה בת כשוור ז"ל, לע"נ יוסף בן הלה ז"ל, לע"נ אליהו בן שלום ז"ל, לע"נ יצחק בן ליבה ז"ל, לע"נ שרה בת גוהר ז"ל, לע"נ סוסן בת ויקטוריה ז"ל, לע"נ טובה בת כורשיד ז"ל, לע"נ מסעד בן פרהנג ז"ל, לע"נ מנייה בת שוקט ז"ל, לע"נ דוד בן רבקה ז"ל, לע"נ אברהם בן עשרת ז"ל, לע"נ יצחק בן מרים ז"ל, לע"נ יחזקאל בן מול ז"ל, לע"נ אברהם בן סולטנה ז"ל, לע"נ יונה בן אסתר ז"ל, לע"נ לי כהן בת פולין ז"ל, לע"נ משה בן רינה תחיה ז"ל, לע"נ שמואל בן קדינה ז"ל, וע"נ כל נפטרי עם ישראל.

למעוניינים בהפצת העלון: 03-5592523. לקבלת העלון בדוא"ל, שלחו בקשה ל: otzarot.hparasha@gmail.com